

Mot.
1988/89
Jo257

Motion till riksdagen

1988/89: Jo257

av Sven-Eric Lorentzon m. fl. (m)

Jordbruket

Sammanfattning

Jordbruket utgör ett väsentligt inslag i det svenska samhället. Det ger oss bra livsmedel och är en förutsättning för en befolkad landsbygd. Den svenske jordbrukaren är förvaltare av ett kulturarv. Från beredskapssynpunkt är det viktigt att upprätthålla ett effektivt och rationellt jordbruk. Livsmedelsproduktionen bör under fredstid inriktas på en hundraprocentig försörjning. Skogen är av avgörande betydelse för många jordbruksfastigheters fortbestånd, ger brukaren inkomster, och landet stora exportintäkter. Inom många områden i vårt land är skogsbruket den dominerande näringen.

Sveriges jord- och skogsbrukare skall vara fria företagare. Ägande och förfoganderätt till mark är en förutsättning för detta. En allt mer ökad statlig styrning är ett hot mot näringens utvecklingsmöjligheter. Vår grundläggande inställning är att information, rådgivning och stimulanser bör ersätta tvång och regleringar.

Moderata samlingspartiet vill åstadkomma en successiv avreglering av jordbruket. Omvärldens skydd och stöd för sin jordbruksproduktion nödvändiggör i dag ett gränsskydd även för svenskt jordbruk. Avregleringen måste därför anpassas till i första hand den som sker inom ramen för västvärldens jordbrukspolitik och ske i takt med denna.

Jord- och skogsbruket styrs också i övrigt av statliga lagar och regler, en del av dessa kan avskaffas. Vissa kan förenklas.

Jordbruksnäringen måste huvudsakligen själv komma till rätta med sina överskottsproblem och bör få en rimlig tid för att finna alternativ. En effektiv jordbruksproduktion innebär att insatsmedel i form av gödning och växtskyddsmedel får användas efter grödans behov. Miljöanpassning inom jord- och skogsbruket är både möjlig och nödvändig. Ett effektivt jordbruk går att förena med god miljö.

Den moderata skattepolitiken har en gynnsam inverkan även på denna näring.

Moderata samlingspartiet anser att en betydande andel av den offentligt ägda jorden och skogen skall säljas till enskilda jord- och skogsbrukare.

Jordförvärvslagen och prisprövningen skall slopas för enskilda personer. Den bör däremot bibehållas när det gäller juridiska personer.

I proposition 1988/89:100 redovisar regeringen bl. a. att en parlamentarisk arbetsgrupp tillsatts för att ompröva jordbrukspolitikerna.

Regeringens utgångspunkt för gruppens arbete är att nya metoder skall införas oavsett resultatet av dessa.

Vår utgångspunkt är att ett livskraftigt svenskt jordbruk skall bibehållas och att jordbrukarna även i framtiden skall vara självständiga företagare. Politikernas uppgift är att skapa förutsättningar för att så kan ske.

Sverige kan inte heller leva isolerat från omvärlden. Den pågående Uruguay-rundan i GATT kan komma att leda till dramatiskt förändrade förutsättningar för jordbruksstödet i hela världen. Sverige bör aktivt verka för att där få en internationell minskning av stödet till stånd. Strävandena att harmonisera Sveriges näringsliv med EG:s bör också innefatta jordbruket, som således omfattas av den strategi för stegvis anslutning till EG som vi förordar.

Inledning

Jordbruket är en viktig basnäring i Sverige. Den måste säkerställa en trygg livsmedelsförsörjning i fred men även i kris och beredskapssituationer. En levande landsbygd bibehålles genom kombination jord-skog och andra näringar.

Den inhemska livsmedelsproduktionen fördelad över hela landet bör under fredstid inriktas på en hundra procentig försörjning. Därigenom skapas också rimliga förutsättningar att klara försörjningstryggheten vid kris och krigssituationer. Denna produktion bör betalas direkt genom konsumentpriserna.

Produktionen därutöver måste dels täcka behovet av livsmedelshjälp, katastrofbistånd och viss annan produktion som från samhällets synpunkt är angelägen. För denna produktion bör det allmänna stå för merkostnaderna.

Jordbrukarna är den bästa garantin för att odlingslandskapet – kulturarvet – bevaras och förvaltas samt att stora miljövärden och en levande landsbygd kan värnas. Den svenska jordbruksnäringen styrs emellertid hårt av olika statliga och halvstatliga regleringar. Stat och kommun har skaffat sig allt större befogenheter att reglera markanvändningen. Den enskildes rätt att äga och bruka sin mark har urholkats. Detta har hämmat initiativlusten och utvecklingsmöjligheten inom näringen. Brukarens egna idéer måste, enligt vår mening, i stället stimuleras och tas tillvara.

Aviserade ändringar i fastighetsbildningslagen skulle dock kunna leda till mer av önskvärd mångfald och flexibilitet i näringen.

Regionalpolitiken underlättas om jord- och skogsbruket ges långsiktiga och klara signaler för verksamhet och utveckling. Stor oro och osäkerhet inför framtiden råder bland näringens utövare. Fortsatt oklarhet skapar ovisshet och misstro samt oreparerbara skador för näringen. De unga söker sig i allt mindre omfattning till lantbruksutbildningen och rekryteringen av kunniga yrkesutövare äventyras. I ett läge där det framöver kan förväntas än högre krav på den enskilde företagaren är detta mycket allvarligt.

Jordbrukspolitiken har ständigt varit under debatt. Kraven har ställts att jordbruket skall producera livsmedel av hög kvalitet och till rimliga priser.

En ständig rationalisering har därför varit ett naturligt och nödvändigt inslag i den förda jordbrukspolitiken.

Jordbruket i Sverige har lyhört sökt anpassa sig till ställda krav. Bonden har blivit allt skickligare, använt känd och beprövad teknik, följt forskningens nya rön och en allt intensivare rådgivning. Livmedelsråvarorna som produceras i Sverige har hög kvalitet. Den hygieniska standarden ligger på en hög nivå.

Kraven på ytterligare åtgärder då det gäller djurhållning och hänsyn till miljön leder till nya kostnadsökningar. Näringen, som redan tidigare belastas av höga produktionskostnader såväl för arbetskraft, maskiner som handelsgödsel, proteinfoder m. fl. produktionsmedel, har lönsamhetsproblem.

Riksdagsbeslutet 1985 innebar starka krav på att näringen själv skulle ta ansvaret för en anpassning av animalieproduktionen medan staten skulle ta ett delansvar för spannmålsöverskottet. Regeringen har emellertid under det innevarande regleringsåret svikit då det gäller det 40-procentiga delansvaret.

Våren 1987 infördes förbud mot stråförkortningsmedel och på hösten cirkulerade planer på kraftigt sänkta spannmålspriser. Under 1988 har nya skattehöjningar på handelsgödsel och växtskyddsmedel införts, som höjt produktionskostnaderna ytterligare. Beslut om avveckling av tvåprissystemet på mjölk har tagits. Lantbruket har f. n. uppnått ganska god balans inom animalieproduktionen och dessutom genom omställning-90 lyckats sänka spannmålsöverskottet.

Under 1988 har nya orosmoln dykt upp: ESO-rapporten från finansdepartementet med sina revolutionerande synpunkter om jordbrukspolitiken. FOA-rapporten om "säkerhetspolitiska aspekter på livsmedelsförsörjningen" med utvärdering bl. a. av jordbruksstödet/skyddet ur beredskaps-synpunkt, samt OECD:s studie av svensk jordbrukspolitik och dess jordbruksstöd/skydd.

Jordbruket är ett nyckelområde i den stora multilaterala handelsförhandling som nu äger rum inom GATT. Förhandlingarna omfattar samtliga åtgärder som direkt och indirekt påverkar jordbrukshandeln. De syftar bl. a. till att liberalisera handeln och förbättra konkurrenssituationen genom ökad disciplin och gradvis neddragning av stöd och skydd till jordbruket. Förhandlingarna har hittills främst inriktats på en frysning av nuvarande stöd och skydd, samt metoder för att dra ner stödet. Vid mötet i Montreal i december har man i förhandlingarna inte lyckats nå enighet kring jordbruksfrågorna. Förhandlingarna har ajournerats till april 1989.

Skulle en överenskommelse om en frysning av jordbrukets stöd och skydd komma till stånd kan komplikationer uppstå för Sverige genom att kostnadsutvecklingen och inflationstakten i vårt land är högre än omvärldens.

Parlamentarisk arbetsgrupp

Regeringen har tillkallat en parlamentarisk arbetsgrupp med huvudsaklig uppgift att utforma förslag till en ny livsmedelspolitik fr. o. m. 1990. Riks-

dagens politiska partier är representerade i arbetsgruppen till vilken adjungerats representanter för jordbruket (LRF) och konsumenterna (jordbruksnämndens konsumentdelegation).

I regeringens budgetproposition 1988/89:100 framhålles att den första utgångspunkten för arbetsgruppens arbete är att uppnå ett lägre gränsskydd än idag. Dock skall det pågående arbetet i GATT beaktas och en ensidig svensk neddragning av gränsskyddet sägs inte vara aktuell.

Vidare skall gruppen söka uppnå en minskning, och i vissa fall borttagande, av de interna marknadsregleringarna på de jordbruksprisreglerade produkterna. Tekniken med pris- och avsättningsgarantier avses omprövas.

Dessutom aviseras att nya medel bör utvecklas för att nå bl. a. de beredskapsmässiga, regionalpolitiska och miljömässiga målen.

Arbetsgruppens uppgift är att utvärdera 1985 års livsmedelspolitiska beslut, utforma förslag till en ny livsmedelspolitik fr. o. m. 1990 samt föreslå en provisorisk lösning för år 1989 om en sådan blir nödvändig med hänsyn till GATT-förhandlingarna.

Med hänsyn till uppdragets omfattning och efarenheten av tidigare jordbruksutredningars tidsbehov syns det oss att den parlamentariska arbetsgruppen, som nu inlett sitt arbete, står inför en övermäktig uppgift.

Grunderna för jordbrukspolitiken

En nations möjlighet till oberoende och trygghet begränsas i hög grad av dess produktionskapacitet av livsnödvändiga varor. Livsmedelsproduktionen intar här en särställning.

Jordbrukspolitiken har därför varit inriktad på att jordbruket skall klara av att försörja vårt land med livsmedel även under avspärning och krig. Det medel som valts i Sverige är att hålla lönsamheten i jordbruket på en sådan nivå att en tillräcklig produktion erhållits. I dagens Sverige är avkastningen i jordbruket beroende av importerade insatsvaror. Därför behövs det en viss säkerhetsmarginal mellan fredsproduktionen och den tänkta krisproduktionen. Denna marginal tar sig uttryck i en målsättning för lägsta antalet mjölkkor, lägsta tänkbara areal åker etc. Lagerhållningens omfattning och inriktning har också stor betydelse. Tillgången på kvävegödselmedel måste ägnas speciell uppmärksamhet, eftersom Sveriges ammoniak tillverkning har upphört.

På grund av den strategiska betydelsen skyddar eller stöder alla med Sverige jämförbara länder sitt jordbruk på olika sätt. Två principer kan urskiljas.

- Högpriislinje med en inhemsk prisnivå över världsmarknadspriserna. Detta åstadkoms med ett gränsskydd vid import. Gränsskyddet motsvarar i princip skillnaden mellan åsyftat inhemskt pris och världsmarknadspris.
- Lågpriislinje med en inhemsk prisnivå vilken är lika med världsmarknadspriserna. Ett direkt statligt stöd måste då utgå till jordbrukarna.

Högrprislinje

Detta är den linje som vi valt att använda i Sverige. Fördelen med en högrprislinje är att den är generell. Jordbrukarna får konkurrera på lika villkor under stor marknadspåverkan. Producenter jordbruket mer än vad som efterfrågas av någon vara får antingen priset i Sverige sänkas eller också måste varan exporteras. Även då blir priserna till producenterna lägre. En högrprislinje medför att jordbruket fortsätter att utvecklas tekniskt, biologiskt och marknadsmässigt. Byråkratin för att administrera gränsskydd och därmed följande prisreglering är relativt begränsad.

Lågrprislinje

Fördelen med en lågrprislinje är att landets komparativa fördelar slår igenom i jordbruksproduktionen. Detta medför dock att färre produktionsgrenar kan konkurrera. Ett ensidigare jordbruk blir följden. En lågrprislinje betyder att jordbrukarna blir helt utlämnade åt politiska beslut genom att den måste kombineras med statsbidrag i en eller annan form.

Politikerna kan genom t. ex. arealbidrag välja vilka jordbruk som skall stödjas. Stödbeloppen kan differentieras efter vad som är politiskt gångbart för dagen – geografi, djuretik, intensitet etc. Ett totalreglerat jordbruk blir följden. Byråkratin blir massiv. Utvecklingen hämmas om bidragen inte utgår efter prestation. Eftersom vi nu har en högrprislinje riskerar dessutom dagens jordbrukare att vidkännas stora kapitalförluster vid en övergång till en ren lågrprislinje.

Alla jordbruksutredningar har prövat frågan om vilken av dessa två principer som är att föredra. Alla har kommit till slutsatsen att en högrprislinje är lämpligast. En enig riksdag sade 1985: "Såväl statsfinansiella skäl som behovet av omfattande regleringar för själva jordbruksföretagen talar mot en världsmarknadsprislinje."

För oss moderater, som vill minska politikerinflytandet och ge ett större ansvar till de enskilda medborgarna, är det en främmande tanke att medverka till införande av ett politikerstyrt jordbruk. Vi avvisar därför ett införande av en renodlad lågrprislinje och därav följande arealbidrag eller andra stöd.

Försörjningstryggheten och omvärlden

Att vara självförsörjande med baslivsmedel är ett huvudmål för i stort sett alla världens länder. En betydande överskottsproduktion av framför allt spannmål har uppstått i de västliga industriländerna. Den internationella spannmålsmarknaden karakteriseras därför i överskottssituationer av låg kommersiell efterfrågan. Marknaden kännetecknas då av låga priser och avsättningssvårigheter.

Torkan 1988 i bl. a. USA har lett till minskade världslager och f. n. högre världsmarknadspriser. Å andra sidan tycks USA öka odlingsarealen 1989. Syftet anses vara att sätta handelspolitisk press på Europa.

Inom EG är f. n. smörberget borta och visst inköpsbehov av torrmjök föreligger.

Detta tyder på att man även inom EG nu är angelägen om att uppnå en bättre produktionsbalans och att minska exportkostnaderna. En betydande del av EG:s budget åtgår i dag för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Mot. 1988/89
Jo257

Avreglering

En strävan efter avreglering och ökad öppenhet mellan länderna även då det gäller handeln med jordbruksprodukter är nu på gång. En sådan utveckling måste ske ömsesidigt och i samma takt länderna emellan. Sverige kan givetvis inte ensidigt avveckla sitt jordbruksskydd, men bör delta i de internationella förhandlingarna och där arbeta för en rättvis gemensam avreglering. Trots detta kan det bli tal om en utmaning för svenskt jordbruk. En viktig förutsättning för ett positivt resultat för Sveriges vidkommande är dock att vårt jordbruk även i framtiden får bedrivas på ett effektivt och rationellt sätt.

Moderata samlingspartiet vill successivt avreglera det svenska jordbruket. Situationen på världsmarknaden och de övriga industriländernas stöd till sina respektive jordbruk försvårar detta. Sveriges avreglering måste därför ske i takt med dessa länders. Avregleringen skall också ske med hänsyn till och i samarbete med producenterna och får inte medföra besvärande kapitalförluster och omställningssvårigheter för den svenske jordbrukaren. Vi anser att producenterna av svenska livsmedel måste tillförsäkras trygga betingelser.

Beredskapstryggheten

Moderata samlingspartiet ser det svenska jordbruket som en grundläggande trygghetsfaktor. Det gäller att ge det svenska folket den trygghet som stora delar av världens folk saknar, nämligen säker tillgång till mat för dagen. Jordbruksnäringen måste därför utvecklas och ges möjligheter att verka framöver så att detta mål kan upprätthållas såväl i fredstid som under kris eller ofärdstid. Beredskapstryggheten måste klaras. Den är en nödvändig del av vårt totalförsvar.

Enskilt ägande ger möjligheter

Den enskilda äganderätten skall vara basen för den effektiva och breda jordbruksproduktion som behövs. Jordbrukaren måste vara en fri företagare. Då skapas den dynamik som är nödvändig för att svenskt jordbruk skall kunna klara sig i konkurrens med omvärlden. I ett sådant klimat tas initiativlust och framåtanda väl tillvara.

Vi ser också positivt på en avreglering som förenklar och underlättar företagandet. Förenklingar kan relativt snabbt genomföras, men en mera långtgående avreglering måste baseras på förnuft och vissheten om att inte nya regler, ökad byråkrati och administrativt krångel följer. Nuvarande system får inte ersättas av ett i än högre grad politikerstyrt jordbruk. Förändringar får ej heller leda till att klyftor och motsättningar mellan

brukare i olika delar av landet uppstår. Den enskilde skall fritt få förvärva och etablera företag med beaktande av de regler som gäller från djurskyddssynpunkt och med hänsyn till de krav som finns på miljöområdet. Djurhållningen skall baseras på arealunderlaget.

Mot. 1988/89
Jo257

Mångfaldens jordbruk

Vi är förespråkare för ett mångfaldens jordbruk. Vill vissa konsumenter ha livsmedel producerade på visst sätt skapas naturlig efterfrågan efter dessa produkter och de kommer då att produceras, men givetvis till de priser detta betingar. Kraven på mångfald kommer att öka inte minst från konsumenthåll. Detta kommer enligt LRF:s ordförande att driva fram ett jordbruk med rik variation vad gäller driftsinriktning, produktslag och egenskaper, företagsstorlek osv. Vi instämmer i denna bedömning.

Vi tror på den enskildes förmåga och uthållighet. Detta fordrar ett fritt boende och en friare handel med fastigheter. Nytt kapital måste få tillföras landsbygden inte minst för att säkra ett långsiktigt och uthålligt jordbruk. Genom att enskilda människor fritt kan äga och disponera marken skapas förutsättningar för ökad valfrihet för både konsumenter och producenter.

Den lagstiftningsiver som visas från regeringshåll – men tyvärr också från annat politiskt håll – leder till likriktning, inte till mångfald. I stället för att formulera krav och ange ramar skapar man detaljregler och i stället för att stimulera initiativförmåga och framåtanda sätter man upp hinder. En sådan politik skapar misstro samt besvikelse och bromsar näringens utvecklingsförmåga. Detta är djupt olyckligt då vi vet att morgondagens lantbrukare måste bli ännu kunnigare för att bli framgångsrika. Han eller hon måste, enligt LRF:s ordförande "vara en biologiskt, tekniskt och ekonomiskt kunnig, driftig småföretagare som använder tillgänglig teknik etiskt och miljömässigt medvetet." Vi kan instämma även i detta påstående.

Vi moderater vill underlätta att den möjligheten skapas och är då också övertygade om att vi i Sverige även i framtiden får lantbrukare som är beredda att ta ansvar för en näring i utveckling och med konkurrensförmåga gentemot omvärlden.

Tillbakagång en risk

En uppenbar risk föreligger f.n., att jordbrukspolitiska beslut tas som innebär en tillbakagång till ett lågproduktivt och extensivt jordbruk. En del politiker tycks tro att den lösningen skulle leda till ett mer miljövänligt och kvalitetsproducerande jordbruk. Detta saknar verklighetsgrund och vi moderater avvisar bestämt en sådan syn. Ett jordbruk som byggts upp steg för steg med hänsyn till forskning och beprövad erfarenhet måste också framöver ges möjlighet att bygga vidare på basen av detta. Att kasta bort generationers erfarenhet som skapat ett av världens bästa jordbruk vore förödande för näringen, jordbrukarna och landet.

Vi anser det nödvändigt att den svenske jordbrukaren skall kunna räkna med fasta spelregler i sin planering. Om Sverige snabbt avreglerar jordbruket blir förutsättningarna helt annorlunda än de var när dagens jordbrukare gjorde sitt yrkesval. De hade då ingen möjlighet att förutse t.ex. den socialdemokratiska regeringens plötsliga försök att förändra den svenska jordbrukspolitiken från en traditionell högprislinje till ett mellanting mellan högpris- och lågprislinje. Då jordbruk är en kapitalintensiv, biologisk näring med långa planeringsperioder behövs långa omställningsperioder vid förändringar i jordbrukspolitiken. Detta måste självklart gälla även i samband med nu aviserade förändringar av den svenska jordbrukspolitiken.

Den svenske jordbrukaren måste få möjligheter att konkurrera på lika villkor med kollegorna i omvärlden. Så är det inte i dag. Restriktioner och krav vad gäller produktionsmetoder, inte minst vad gäller användning av växtskyddsmedel och lagringsbehandling av produkterna, är ofta betydligt hårdare i Sverige. Detta förhållande är ett problem. Samma krav måste ställas på de färdiga livsmedlen oavsett om de producerats i Sverige eller utomlands. Vårt närmande till den europeiska gemenskapen måste innebära en strävan att harmonisera också dessa krav. Höga miljökrav måste vara en självklar ambition.

Svenskt jordbruk för konsumenterna

Vi vill säkerställa konsumentens valfrihet. Detta förutsätter en marknad för livsmedelsprodukter, där efterfrågan återspeglas i priset. Subventioner till vissa livsmedelsprodukter snedvrider efterfrågan och ger felaktiga pris-signaler till producenterna.

Efterfrågan på alternativodlade produkter är relativt liten. När konsumenten väljer, bedöms både pris och kvalitet. Därför är märkningen av produkterna viktig för att ge underlag för konsumentens val. Det är troligt att de svenska producenterna får vissa konkurrensfördelar av s. k. svensk-märkning som nu lanserats, inte minst med hänsyn till den debatt som förekommit om importerade livsmedel och de ofta lägre krav som hittills ställts på dessa. Det är logiskt att, bl.a. i konsumentupplysande syfte, verka för ursprungsmärkning av även de importerade livsmedlen även om de praktiska förutsättningarna för detta inte får övervärderas.

Livsmedelskvalitet

Våra livsmedels kvalitet har ofta debatterats. Debatten har gällt växtnäringstillförsel och bekämpning av skadegörare i växande gröda samt livsmedlens hantering i industrin. Det har från vissa håll hävdats att användandet av handelsgödsel, växtskyddsmedel och livsmedelstillsatser skulle äventyra människors hälsa. Detta är fel.

Handelsgödsel är en nödvändig del i en biologiskt balanserad produktion. Med skördeprodukterna bortförs ämnen från jorden. Dessa måste

ersättas om inte åkermarken skall utarmas. Stallgödseln räcker inte till för att täcka förluster genom odlingens bortförsel av växtnäring, och många jordbruk saknar helt denna. Vid lantbruksuniversitetet har noggranna studier visat att produkternas kvalitet blir lika hög med oorganisk gödsling. Minskad intensitet i växtodlingen på växtnäringssidan påverkar dessutom brödsädens bakningsegenskaper negativt.

Undersökningar visar att det är mängden tillgänglig växtnäring i jorden som påverkar avkastningens storlek oberoende av om näringen tillförs i organisk eller oorganisk form. En övergång till organiska gödselmedel (stallgödsel) vid fältmässig köksväxtodling skulle t. ex. inte medföra att produkterna fick vare sig ett högre näringsvärde, bättre kemisk sammansättning eller större lagringsförmåga.

Växtskyddsmedel används för att förhindra angrepp av växtskadegörare. Den kontroll av livsmedel som sker visar att inga kända hälsorisker föreligger. En slopad användning av växtskyddsmedel kan däremot komma att äventyra livsmedelssäkerheten framför allt genom att risken för skadliga svampangrepp ökar. Detta framgår av cancerkommitténs rapport.

Kommittén är alltså mer orolig över ämnen som gynnas i grödor som inte behandlats med växtskyddsmedel än över de rests substanser som finns i svenska grödor.

Kemikalier används också för att minska hälsorisker och förlänga hållbarheten hos färdiga livsmedel. Utan sådana tillsatser skulle hälsoriskerna och matkostnaderna öka dramatiskt.

Den svenska livsmedelslagstiftningen hör till de mest restriktiva i världen. Bestämmelserna gällande främmande ämnen, tillsatser, m. m. är utformade med en stor säkerhetsmarginal.

Livsmedelskontroll

Livsmedelskontrollfrågorna är mycket viktiga och kommer inom kort att uppmärksammas i en särskild proposition. Dock kan redan här konstateras behovet av en ytterligare skärpt lagstiftning.

Offentligt ägd mark

Huvuddelen av den offentligt ägda jord- och skogsmarken bör utbjudas i första hand till dem som arrenderar marken. Redan nu kan delar av domänverkets markinnehav utbjudas till försäljning. Intäkterna av denna försäljning kan beräknas inbringa 400 miljoner kronor till statskassan redan det första året.

Lantbruksnämndernas innehav av fastigheter är betydande. I den s. k. jordfonden ligger i dag fastigheter till ett betydande värde. I innehavet ingår en stor del skogsmark som drivs i egen regi. Med hänsyn till den liberaliserade förvärvstillståndsprövningen bör den del av innehavet som inte är nödvändig från strukturomvandlingssynpunkt avvecklas. Genom detta beräknar vi att 65 miljoner kronor kan tillföras statskassan. Detta skulle också skapa förutsättningar för ett ökat glesbygdsboende.

Riksdagen beslöt år 1985 att staten under fem år skall bidra med 40 % av de s. k. exportkostnaderna för spannmål. Efter femårsperiodens slut skulle stödet utvärderas och omprövas såväl till sitt innehåll som till sin storlek.

Regeringen genomdrev emellertid redan våren 1988 ett beslut i riksdagen som i princip innebär en halvering av detta åtagande.

Moderata samlingspartiet står fast vid beslutet från 1985 och menar att det statliga ansvaret i någon form kan komma att behövas även efter femårsperiodens utgång för att underlätta produktionsanpassning och eventuell övergång till annan användning av viss åkermark.

Åkermarken

Den svenska åkerarealen är en stor tillgång som skall användas för livsmedelsproduktion men i framtiden också i ökad utsträckning för annat än traditionell jordbruksproduktion. Steget är inte långt till att jordbruket också producerar energi- och industriråvaror. Under en längre tid kommer dock enbart marginella arealer att kunna användas för detta ändamål.

Det bör därför övervägas om inte en del av den nuvarande åkerarealen kan användas bättre för traditionell skogsproduktion. Olika stimulansåtgärder bör övervägas i detta sammanhang.

Intresset har under senare tid ökat för skogsplantering på åkermark. Detta även på goda jordar, framför allt på dem som ligger i nära anslutning till vattendrag och sjöar. Statsmakterna bör undanröja hindren för de markägare som vill plantera skog, inte minst på sådan åkermark. En sådan åtgärd skulle även från miljösynpunkt vara positiv. Det är viktigt att den enskilde markägaren själv avgör hur marken skall användas. Tvångsåtgärder är oacceptabla.

Projekt Agro-Fiber dvs. framtagning av fiber för massatillverkning och då med biprodukter som protein och biogas är ett intressant uppslag som f. n. . . prövas och utreds.

Biobränsle kan genom sin neutralitet från koldioxidsynpunkt vid användningen bli betydelsefull, inte minst om en framtida utsläppsavgift på koldioxid blir verklighet. Produktion kan i viss utsträckning bli aktuell även om kärnkraften bibehålls. Biobränsleproduktionen bör etableras i spannmålsodlingsdistrikten och nära de stora förbrukarna. Etanol är också under vissa förutsättningar en möjlighet. Etanoldrivna bussar i stadstrafik är från miljösynpunkt intressanta. Försök och utvärdering pågår.

Produktionsbalans

Produktionsbalansfrågan kan lösas på olika sätt. På nötkötts- och fläskproduktionssidan har det tidigare överskottet försvunnit. Man har inom slakterinäringen valt att låta världsmarknadspriserna få genomslag på produktpriserna genom att höja slaktdjursavgifterna. På detta sätt har man efter några år med stora ekonomiska påfrestningar för kött- och fläskproducenterna nu nått goda resultat utan de negativa följder som en reglering medför.

Inom mjölkproduktionen har näringen valt att reglera mjölkvolymerna genom det s. k. tvåprissystemet. Tvåprissystemet innebär att producentens pris bestäms av inlevererad mjölmängd. Över en fastställd produktionsnivå sänks priset drastiskt. Det finns inget ekonomiskt skäl för producenten att producera mjölk till detta lägre pris. Härigenom har mjölkkvantiteten styrts inom landet till en i stort sett önskad nivå.

Då systemet nu efter riksdagens beslut våren 1988 avvecklas per den 1 juli 1989 kan en ny situation uppstå. Det produktionsöverskott som därigenom kan uppstå hade eliminerats genom den längre avvecklingsperiod som moderata samlingspartiet förordat.

Om den framtida livsmedelsproduktionen anpassas till den inhemska konsumtionen är det mycket möjligt att jordbruket på område efter område i ökad utsträckning tvingas gå över till kontraktering av produktionen. Jordbrukarna och förädlingsföretagen har inte den ekonomiska styrka som krävs för att klara de stora och täta fluktuationer i prisnivån som annars kan bli ett faktum.

Jordbruket och miljön

Jordbruket har ett självklart miljöansvar. Många hävdar att detta kräver en sänkt intensitet. En minskning av insatsmedlen skulle enligt dessa vara enda möjligheten att göra det svenska jordbruket mer miljövänligt. Vi uppfattar detta synsätt som utvecklingsfientligt. En effektiv jordbruksproduktion innebär att insatsmedel i form av gödning och växtskyddsmedel används på ett balanserat sätt. Ett effektivt jordbruk bidrar inte till miljöförstörande utsläpp. Det finns inte något motsatsförhållande mellan ett effektivt och ett miljövänligt jordbruk.

Ett visst näringsläckage från jordbruket har alltid förekommit. Tillsammans med utsläpp från andra källor har detta blivit ett miljöproblem. Att näringsläckagets storlek bestäms av mängden tillförd näring är en vanlig missuppfattning. Det finns inga som helst vetenskapliga undersökningar som visar på sådana enkla samband. Försök visar att läckaget från icke gödslad, odlad mark är nästan lika stort som från normalgödslad. Det finns i dag kända faktorer som är av större betydelse för näringsläckaget än kvävegivans storlek. Den viktigaste är den öppna jorden. En flerårig vall kan utnyttja stora mängder gödsel utan nämnvärt näringsläckage. En träda utan täckgröda fungerar dåligt och läcker vid nederbörd stora mängder lättlösligt kväve till vattendragen.

En markerad ökning av kväveförlusterna uppstår vid spridning av stallgödsel tidigt på hösten på icke bevuxen mark. Detta måste förhindras. Ökad lagringskapacitet i gödselvårdanläggningar är därför en nödvändighet.

Ett statligt stimulansbidrag till byggande av större gödselvårdanläggningar har på moderat initiativ införts. En anpassning av djurhållningen till den befintliga bruksarealens storlek måste också ske.

Utvecklingen av de kemiska växtskyddsmedlen går mot allt mindre giftiga och allt mer selektiva medel. Samtidigt förbättras och förfinas tekniken. Samma effekt som tidigare erhöles med stora hektardoser kan i

dag uppnås med väsentligt lägre doser. En förbättrad utrustning och teknik för besprutning bidrar till att hektardoserna kan minskas utan men för resultatet och miljön. Internationellt sett är Sveriges användning av bekämpningsmedel liten. Detta beror på Sveriges gynnsamma odlingsbetingelser.

Mot. 1988/89
Jo257

Tabell

Jordbrukets årliga förbrukning av bekämpningsmedel i Sverige och några andra länder, kg/ha. samt kvävegödsel förbrukningen, kg/ha.

Område	Bekämpnings- medel 1985	Kvävegödsel 1982	Handelsgödsel 1986/87		
			Kväve	Fosfor	Kalium
Sverige	1.3	84	78	12	25
Danmark	2.7	147	135	17	45
Norge	1.8	136	114	22	67
Finland	0.8	92	94	31	57
England	3.9	224			
Förbundsrep. Tyskland	4.1	196			
USA	1.5				
Afrika	0.3				

Källa: Intensiteten i Jordbruksproduktionen. Ds Jo 1987:3. SCB: Miljövärden 1985 (OECD)

Det har på senare tid framkommit undersökningsresultat som visar att små mängder växtskyddsmedel läckt ut i våra vattendrag. Detta är inte acceptabelt. Det är angeläget att klarlägga hur detta sker och vilka preparat som kan spåras vid dess läckage. Därefter bör åtgärder för att eliminera problemet vidtagas.

Jordbruket och lagstiftningen

Jordförvärvslagstiftningen är en av de lagar som kraftigast inskränker äganderätten till mark. Trots att lagen liberaliserats stadgas fortfarande att staten, genom lantbruksnämnden, skall bestämma vem som skall få köpa jordbruks- eller skogsmark samt dessutom bestämma en övre prisgräns.

Möjligheten för enskild person att köpa en jordbruksfastighet skall, enligt vår mening, inte begränsas. De jordbrukare som har allt sitt kapital nedlagt i fastigheten tvingas i dag av staten att skänka en del av detta till köparen på grund av prisprövningen enligt jordförvärvslagen. Ett avskaffande av jordförvärvslagstiftningen för enskilda personer skulle ge jordbrukarna en automatisk kompensation för lönsamhetsminskningen i jordbruket genom att säkra deras fastighetskapital via en fri prisbildning. Dessutom skulle det berika landsbygden med nya grupper av människor. Valfriheten och den fria avtalsrätten måste prägla förhållandet mellan säljare och köpare och prismekanismen tillåtas att styra priset.

Förvärvsprövningen bör emellertid behållas för juridiska personer. Skogsfastigheter kan t. ex. vara attraktiva uppköpsobjekt för stora träförädlade företag och fastigheterna skulle då riskera att aldrig mer komma ut

på marknaden. Lokala arbetstillfällen skulle också riskera att försvinna vid sådana förvärv.

Det blir emellertid allt vanligare att även små jordbruksföretag drivs som juridisk person. Förvärvsprövningen får självfallet inte tillämpas på sådant sätt att den hindrar dessa från att förvärva tillskottsmark.

Att staten bidrar till jordbrukets inre rationalisering är enligt vår mening fel. Bättre resultat kan uppnås på en fri marknad utan statliga bidrag. Bidraget bör på sikt upphöra. Budgetåret 1989/90 bör det minskas med tio av föreslagna 18 miljoner kronor.

Skötsellagen är ett exempel på en lagstiftning som felaktigt reglerar markägarens disposition av sin mark. Enligt vår mening är det jordbrukaren som i stort sett skall få välja produktionsinriktning och användnings-sätt av sina marker utan krav på tillstånd från myndighet. Nuvarande generella tillståndskrav för att ta mark ur jordbruksproduktionen är en följd av nuvarande reglering och därmed förlegade.

Skattefrågor

Vi utvecklar i andra motioner våra förslag till ändrad beskattning på skilda områden. Vi vill här peka på de skatteförslag som direkt påverkar jordbrukare.

Den moderata skattepolitiken syftar till att genom sänkta skatter ge de enskilda människorna möjligheter att själva få disponera över en större del av sina inkomster. Den moderata skattepolitiken ökar människornas val-möjligheter.

Förutom en generell sänkning av förmögenhetsbeskattningen föreslår vi att det arbetande kapitalet i jord- och skogsbruk inte skall drabbas av förmögenhetsskatt.

Fastighetstaxeringen 1992 omfattar jord- och skogsbruket. Särskilt vad gäller kombinerade jord- och skogsbruk och rena skogsbruk kan taxerings-värdena förväntas öka kraftigt till följd av stigande marknadsvärde. Detta kan få allvarliga skattekonsekvenser. Skattereglerna bör enligt vår mening justeras i samband med fastighetstaxeringen så att det totala skatteuttaget inte ökar till följd av de förändrade taxeringsvärdena.

Produktionsmedel skall inte punktbeskattas. Det leder till en felaktig resursanvändning både från företagets och samhällets synpunkt. Det är därför oacceptabelt att beskatta handelsgödsel och bekämpningsmedel, särskilt som skatten inte får kompenseras genom höjda produktpriser och medlen, rätt använda, inte har någon negativ effekt på miljön. Vi föreslår att dessa skatter avskaffas.

Regeringen har tidigare redovisat användningen av de medel som influ-tit från dessa skatter. Denna redovisning saknas i år. Användningen bör snarast redovisas för riksdagen.

Under anslaget prisreglerande åtgärder anslås medel till vad som kallas låginkomstsatsning. Denna post rymmer flera verksamheter, bl. a. åtgärder för produktionsanpassning. Posten tillkom som kompensation för uteblivna livsmedelsprishöjningar på 1970-talet. Den är således en livsmedels-subsvention. Enligt vår mening kan posten minskas med 45 miljoner kronor. Vi förutsätter att jordbruket får ta ut detta belopp i form av höjda priser.

Jordbruk i glesbygd

Jordbruket kan regionalt vara en förutsättning för andra näringars existens. Det bidrar till att upprätthålla servicen i glesbygden. Jordbruket med dess bofasta befolkning är en förutsättning för att småindustri kan fortleva och utvecklas i dessa områden. Därför har ett regionalpolitiskt stöd riktat till jordbruket i vissa avfolkningsbygder en positiv effekt på sysselsättningen.

Genom jordbrukets strukturrationalisering har förutsättningarna för att leva på landsbygden förändrats för jordbrukare med traditionell yrkesutövning. Detta har regionalt lett till en betydande avfolkning.

Vårt förslag att enskilda personer i princip fritt skall få förvärva jordbruksmark ökar möjligheten till kombinationssysselsättning på landsbygden. Detta leder till ett ökande befolkningsunderlag i glesbygden.

Norrlandsstödet

Det är också väsentligt att jordbrukarna i Norrland kompenseras för de, i förhållande till andra delar av Sverige, sämre förutsättningarna att där bedriva jordbruk. Norrlandsstödet till jordbruket är ett produktstöd som gör det möjligt att bedriva ett jordbruk i dessa delar av vårt land. Det bör bibehållas och räknas upp i takt med inflationen. Stödet bör behålla karaktären av produktstöd och inte omvandlas till något slags arealstöd eller på något annat sätt bli mer beroende av politiska beslut.

Livsmedelsberedskapen

Den svenska beredskapen har betydelse för utformningen av svensk jordbrukspolitik. I vårt mål för jordbrukets produktion av baslivsmedel finns en försvarspolitisk aspekt.

Det vi i fredstid betalar för tillgången till en effektiv livsmedelsproduktion, fungerar som en slags försäkringspremie inför eventuell ofred. Detta är så mycket viktigare som det senaste försvarsbeslutet inneburit att delar av jordbrukets beredskapslager säljs ut och avvecklas. Vi måste därför i Sverige i fortsättningen lita mer till våra egna nationella resurser, vår svenska åkerjord och dess möjligheter till optimal avkastning.

Förutsättningarna för att regionalt klara behovet av producerade livsmedel i en krissituation är olika i skilda delar av landet. Medan södra Sverige

i en tänkt krissituation är självförsörjande är Norrlandsjordbruket inte tillräckligt för den regionala efterfrågan. De fyra nordligaste länen tillsammans utgör sålunda ett underskottsområde redan i fredstid. Att allvarliga försörjningsproblem kan uppstå om livsmedelsproduktionen slås ut i vissa regioner är självklart. Beredskapspolitiskt måste detta beaktas.

Sverige saknar i dag dessutom egen ammoniak tillverkning. Från beredskapssynpunkt är detta allvarligt. Vårt lands försörjning av ammoniak måste därför långsiktigt tryggas för tillverkning av kvävegödselmedel. Alternativt måste beredskapslager åter byggas upp.

Omprövning bör nu ske av beslutet om utförsäljning av beredskapslagrad kvävegödsel. .

Fruktodlingen

I budgetpropositionen tas frågan om ett särskilt stöd till fruktodlingen upp i anledning av att importskyddet för äpplen och päron upphör. Riksdagen beslutade — SkU 1988/89 nr 8 — att importregleringen, med importstopp under viss tid av året, avvecklas och ersätts med ett tullskydd.

I proposition 1988/89:51 framhölls att frågan om eventuellt stöd till odlarna var under beredning i regeringskansliet. I jordbruksutskottets yttrande 1988/89:JoU 2y förutsatte utskottet att frågan om nämnt stöd skulle lösas i samförstånd med odlarna.

Någon samförstånds lösning har inte kunnat uppnås. Regeringen föreslår nu ett omställningsstöd för fruktodlingen om 12,5 miljoner kronor. Anslaget avses täcka röjningsbidrag och marknadsföringsåtgärder. Beloppet är, enligt vår mening, sannolikt otillräckligt.

Eftersom odlarna nu står inför en dramatiskt förändrad situation med hård världsmarknadspriskonkurrens bör näringen ges rimliga förutsättningar att klara omställningen. Detta kan ske endast om äldre odlingar röjs och ersätts. Inom fruktodlingen är idag ca 1 500 hektar äldre än 20 år och bör förnyas. Därfter är förutsättningarna för en konkurrenskraftig svensk fruktodling goda.

Om det visar sig att anvisade medel inte förslår för de åtgärder som nu måste vidtas, bör regeringen återkomma till riksdagen med begäran om ytterligare medel på tilläggsstat för budgetåret 1989/90.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande betydelsen av kombinationen jord, skog och annat näringsliv,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om val av prislinje,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avreglering och jordbruksskydd,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om enskilt ägande och fritt företagande,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mångfald och förutsättningar för detta inom det framtida jordbruket,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om s. k. svenskmärkning av inhemska produkter samt ursprungsmärkning av importen.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om livsmedelskvalitet.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försäljning av domänverksmark.¹⁾

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om minskning av jordfonden och lantbruksnämndernas fastighetsinnehav med 65 milj. kr.,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens ansvar för överskottsproduktionen av spannmål.

10. att riksdagen beslutar ändra jordförvärvslagen så att den inte görs tillämplig på enskilda personer.

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arealanpassad djurproduktion.

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbruket och miljön,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åkermarkens användning bl. a. till odling av biobränslen samt industriråvaror.

14. att riksdagen till anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 20 milj. kr.,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbruket och skattepolitiken.²⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om borttagande av skatterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel.²⁾

15. att riksdagen hos regeringen begär en redovisning av användningen av hittills influtna medel från skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel.

16. att riksdagen till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 1 865 671 000 kronor.

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Norrlandsstödet.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om livsmedelsberedskapen.³⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om beredskapsförsörjning med kvävegödselmedel.¹⁾

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda stödåtgärder till fruktodlingen på grund av avvecklad importreglering. Mot. 1988/89 Jo257

Stockholm den 24 januari 1989

Sven Eric Lorentzon (m)

Jens Eriksson (m)

Ingvar Eriksson (m)

Carl G Nilsson (m)

Ivar Virgin (m)

Mona Saint Cyr (m)

Anders Andersson (m)

Hans Dau (m)

Ingrid Hemmingsson (m)

Anders G Högmark (m)

Karl-Gösta Svenson (m)

¹ 1988/89: N284

² 1988/89: Sk406

³ 1988/89: Fö509

